

Ervaringen met een paartje *Boa constrictor* als huisdier.

1: Huisvesting; voeren en communicatie

A.A.Verveen
Poelwaai 3
2162 HA Lisse

INLEIDING

Als kind woonde ik in het vroegere Nederlands Indië. Daar hield ik ongevaarlijke slangen als huisdier (VERVEEN, 1965, blz. 340). In de jaren '60 tot '70 heb ik nog verschillende soorten reuzenslangen gehouden. Daaruit volgde een artikel in Lacerta (VERVEEN e.a., 1968) over mondrot, waarvan de daarin beschreven behandeling bij een schimmelinfectie nog steeds wordt toegepast. Toen ik in 1991 met pensioen ging besloot ik deze oude liefde weer serieus op te pakken.

In zijn heel goed leesbare boek "Three singles to Adventure" beschrijft DURRELL zijn avonturen in Brits Gyuana. Hij vertelt dat de Indianen in dat land Afgodsslangen in hun hutten houden zoals wij katten. Ze ruimen ratten en muizen op en de jongere dieren zijn de speelkameraadjes van de kinderen (1965, blz. 148 en een fraaie tekening op blz. 150). Ik vraag mij af of die mensen ons hierin niet lang vóór zijn gegaan.

In elk geval vormde zijn verhaal voor mij een reden om juist *Boa constrictor* als huisdier te kiezen. Deze slang mag dan wel populair zijn, maar dat betekent nog niet dat men al genoeg van ze weet. En wat er nog over ze te leren valt kan ook voor hen die andere slangen of reptielen houden van belang zijn. Inmiddels hebben de twee boa's mij al meer dan negen jaar lang "opgevoed". Wat ik van ze leerde zal ik proberen in een aantal afleveringen verder te vertellen.

DE EERSTE STAPPEN

Eerst maakte ik ons huis slangdicht door alle openingen af te zoeken en dicht te stoppen of met voliëregaas af te schermen. Daarop kocht ik bij een kweker in Noord-Brabant een paartje *Boa constrictor*. Zij waren vier maanden oud (geboren in mei) en van de tweede generatie nakweek van voornamelijk uit Suriname afkomstige grootouders.

Boa constrictor kruipt over de takken aan het plafond.

Leefruimte aan het plafond: takken, open terrarium met waterbak (en boa) en schuilplaatsen (kokers).

De voor deze Surinaamse ondersoort typische "weduwepunten", waarbij veel zadelvlekken midden op de rug naar voor of achter uitsteken waren bij hen duidelijk zichtbaar. Het ware gezonde beesten die aan de mens en het hanteren door de mens gewend waren. Onze burens bracht ik op de hoogte. Enkel vonden het griezelig, de meeste interessant al zouden ze er niet over denken het zelf te gaan doen. Maar sommige burens vinden het na hun kennismaking met de boa's en hun gedrag zelfs zo leuk om ze te

verzorgen (fris water geven en soms wat schoonmaken) dat wij een rouleerschema moeten gebruiken om hen niet teleur te stellen wanneer wij een tijd weg zijn (ook nu de boa's volwassen zijn)! Dat was een onverwachte meevaller.

BIJTEN

Vanaf het begin noteerde ik alles wat ik met de slangen zag gebeuren. Vroeger had ik al ervaren dat je anders toch veel vergeet van wat je hebt gezien.

"Vergeet-mij-niet" fase in de wandeling van het vrouwtje.

Het vrouwtje *Bod constrictor* zit op de huishoud-trap te "bidden" met de grijsgeklepte witte dode rat die samen met een zware leren want uit haar bek hangt.

"Ik-heb-erge-honger" boodschap, waarbij zij door het nemen van de foto werd afgeleid.

Daar komt bij dat deze dieren behalve bij het grijpen van hun prooi en bij een afweerbeet verder heel erg langzaam en traag zijn. Veranderingen in positie en in gedrag vallen daardoor weinig op.

Wanneer zij vanaf de geboorte aan mensen zijn gewend en dagelijks worden gehanteerd (ik aai ze standaard elke avond even kort voor ik naar bed ga) zullen zij zich zelden tot nooit met een afweerbeet verdedigen. Je moet het wel héél erg bont maken willen ze bijten. Een hond of een kat zal je veel eerder een grauw, knauw of krab geven. Het mannetje heeft maar één keer gebeten. Hij was toen 1,5 jaar oud en had zich om twee spotlights aan het plafond gekronkeld waar ik hem met veel moeite van af probeerde te halen. Toen bleef het zelfs maar bij één kleine schram. Het vrouwtje beet mij bij één gelegenheid tweemaal fors in een hand. Dat gebeurde toen ik tijdens de geboorte haar jongen bij haar weg wilde halen om te verhinderen dat zij ze plat drukte (PÉNZES, 1962; FOGEL, 1997, blz. 43) maar zij zal mij toen als een jongenrover hebben ervaren en het was van haar kant een terechte reactie. Ik heb verder maar niet ingegrepen, maar toen ik haar twee uur later optilde - waar zij zich niet tegen verzette - vond ik inderdaad een gaaf en mooi maar helaas platgedrukt dood jong. De beet leverde wat stevige schrammen op die goed genazen. Dit zijn de enige afweerbeten die mijn twee boa's in negen jaar uitdeelden en dat is heel wat minder dan de schrammen die ik van de gewone

huiskatten heb opgelopen. Ieder die zich met de verzorging van deze dieren bezighoudt zal ook het volgende wel zijn opgevallen: *Boa constrictor* "beschouwt" zijn verzorger en alle andere mensen als een "boa met handjes". Een aai over de kop wordt getolereerd. Bij het verversen van de drinkbakjes er de waterbak en bij het verschonen van delen van het terrarium wordt er vaak zelfs niet één keer getongeld. Ze blijven rustig slapen, zelfs als het halve terrarium wordt leeggehaald en daarna wee bijgewerkt. Sjouwen ze in huis rond, dan "vertrouwen" zij er op dat je netjes over hen heen stapt.

Als zij in het (geheel glazen) terrarium zitten, wat meestal het geval is, dan wordt alles wat er buiten het terrarium gebeurt door mijn huiskamerboa's genegeerd, behalve wanneer er een heel enkele keer door een bezoeker wordt gerookt. Dan worden ze wakker en kruipen in de grote waterbak. Is dit een ingeboren bescherming tegen brandgevaar? Het lijkt er wel op.

BEHUIZING

Vanaf het begin hield ik de dieren in de huiskamer, eerst in steeds grotere van alle zijkanten doorzichtige terraria (met daarin gebieden van verschillende temperatuur), zodat zij wendden aan onze dagelijkse omgeving en alle variatie daarin. Toen zij 16 maanden oud en 80 cm (man) en 120 cm (vrouw) lang en resp. 400 en 1000 gram wogen verhuisde ik ze naar twee grote meidoornzakken die ik zorgvuldig van doorns had ontdaan en aan ons plafond in de huiskamer had opgehangen. Hiermee gaf ik ze een kruipruimte van ongeveer 10 meter taklengte. Het verwarmde terrarium hing ik aan touwen in katrollen tussen de takken op, zodat ze er naar wens in en uit konden kruipen en ze nog een meter of twee extra kruipruimte hadden (zie foto's). Ik had de takken zo opgehangen dat er geen oversteekpunten naar deur, raam, kast of plank waren die korter waren dan 80 cm, terwijl het laagste punt van de takken op 1,9 m boven de vloer lag. Ik kon de dieren hierdoor makkelijk benaderen, terwijl zij er niet uit konden klimmen.

Toch vond ik vaak 's morgens een slang in de huiskamer, meestal in een ronde koker die ik ergens had liggen. Toen ik ook enkele kokers had opgehangen was het met hun ontsnappen gedaan. Ik had er niet aan gedacht hen ook daar een goede schuilplaats te geven. In de kokers plaatste ik een 12 W verwarmingsmatje onder een opgerolde krant. Het bijkomend voordeel van de krant was dat ik de boa's zonodig makkelijk uit de koker kon schuiven.

Het verblijf in de takken aan het plafond ging heel goed, behalve dat zij wel eens urine lieten lopen (meestal zetten zij dat in het bad in het terrarium af). Dat was heel vervelend en dus noteerde ik in het vervolg ook hun urine en ontlasting data om te weten te komen of er systeem in zat. Zij aten ook goed en de hele situatie was zo handig

dat ik het makkelijk etende vrouwtje in de takken uit de hand kon voeren.

Toen zij drie jaar oud waren begon het vrouwtje naar de vloer te kijken en ontsnapte vaak uit de takken. Daarop maakte ik op een aanrechtblad een terrarium van gehard glas dat 200 cm lang, 55 cm breed en 100 cm hoog was, met twee glazen schuifdeuren die met een sleutel werden afgesloten. Het geheel staat in de huiskamer boven op een 80 cm hoge boekenkast. De ventilatieopeningen in de bovenkant sloot ik met volièregaas af. Daarop plaatste ik een 25 W lamp voor de nacht en een 60 W lamp voor overdag. Op de bodem van het terrarium legde ik twee verwarmingsmatten van 48 en van 12W die ik met een krant (tegen condensatie) onder een vel braadplastic zorgvuldig met glad plastic tape afplakte om elektrisch contact met urine en water te voorkomen. Daarop legde ik een dubbele laag kranten met een drie tot vijf cm dikke laag houtsnippers er op, zodat de boa's de keus hadden tussen delen die de huiskamertemperatuur hadden en delen die warmer tot veel warmer waren. Een schuilplaats (plastic pot met opening) boven op het matje van 12 W (ook elektrisch geïsoleerd en voorzien van de dubbele laag kranten), een verwarmde waterbak, drinkbakjes, een plant in een pot (Portugees gras of een huiskamer varen doen het heel goed), een grote tak van bodem tot bovenkant over tweederde van de lengte van het terrarium en een hoog opgehangen kleine tak met twee lampen (25 en 60 W) die de takken via de ventilatieopeningen beschenen completeerden hun verblijf. In het terrarium zijn zowel flink warme (55°C op de kranten onder de houtsnippers; boven de grote verwarmingsmat), warme, koudere en koude plaatsen (de laatste hebben de temperatuur van de huiskamer: 18-21°C in de loop van de dag, 16°C vroeg in de ochtend). Deze temperaturen kunnen in de zomer natuurlijk hoger zijn, waardoor de dieren zowel de dag-nacht *cyclus* als de jaarcyclus meemaken. De tijd klokken van de lampen en de thermostaat voor de matverwarming zijn afgesteld op het halve uur tussen zomer- en wintertijd. Via de omgeving van het terrarium komen deze overgangen daardoor bij de slangen wat geleidelijker over.

Toen de boa's 3,5 jaar oud waren verhuisde ik ze naar dit terrarium. Het vrouwtje woog toen 4,5 kg en was 185 cm lang, het mannetje woog 2 kg en was 130 cm lang.

Sindsdien is het verblijfgedrag van de dieren niet veranderd: het vrouwtje zit meestal op de bodem, terwijl het mannetje meestal zo hoog mogelijk in het terrarium op de kleinste tak onder de 60 W lamp zit. Overdag zit hij dan in een omgeving van ongeveer 34°C, maar tegen de ochtend is die in de winter tot 16°C gedaald. Hoewel hij makkelijk een warmere plek kan opzoeken doet hij dat niet. Dit houdt hij nu al jaren vol en hij heeft er kennelijk geen problemen mee. Hij is goed gezond, seksueel actief, zorgde voor nageslacht en weegt inmiddels meer dan 5 kg.

Hoewel het terrarium niet zo groot is hebben de dieren wel de ruimte: zodra zij duidelijk maken er uit te willen mogen zij dat (wanneer ik thuis ben). Het vrouwtje maakt dit duidelijk door tegen de glazen schuifdeuren te gaan duwen, het mannetje door te proberen door tegen de glazen bovenkant te duwen. Het vrouwtje mag dan door ons huis kruipen. Het mannetje zet ik in de takken aan het plafond. Een enkele keer heb ik de indruk dat het vrouwtje ook in die takken wil, maar meestal heeft zij er dan na een half uur genoeg van en gaat naar beneden kijken. Wanneer ik dan onder haar ga staan kruipt zij dikwijls via mijn handen weer uit de takken. Kennelijk heeft zij er vertrouwen in dat ik haar niet laat vallen, want het overbruggen van de minimaal 1,9 m grote afstand naar de vloer kan alleen goed gaan als ik haar daarbij erg stevig vasthoud. Het terrarium is de dieren vertrouwd. Na het voeren kruipen zij er meestal uit eigen beweging weer in terug. Ik heb enkele keren de glazen schuifdeuren per ongeluk een dag open laten staan maar zij kropen er toen niet uit. Als zij er uit willen zijn zij echter in staat een deur zover open te schuiven dat zij uit het terrarium kunnen ontsnappen. Dit is mij één keer overkomen toen de dieren vijf jaar oud waren en ik vergeten had de schuifdeur te vergrendelen. Het vrouwtje vond ik direct op één van haar standaard schuilplaatsen in huis terug, maar het mannetje kwam pas na zeven weken tevoorschijn, op zoek naar water.

Vermoedelijk had hij zich op een onbereikbare plaats in één van de stoelen van ons bankstel verstopt gehouden. Nadat hij in het terrarium was gezet begon hij meteen te drinken. Hij was niet erg hongerig want hij had twee dagen later aan één rat van 160 g genoeg hoewel hij toen 3¼ kg woog en 1.6 m lang was.

INTERACTIE

Toen de dieren ongeveer een jaar oud waren schakelde ik van muizen over op ratten door de ratten kort in een muizenverblijf te houden zodat zij ook naar muis roken. Vanaf de leeftijd van 1,5 jaar voerde ik hen uitsluitend met dode diepvriesratten, die ik eerst 24 uur liet ontdooien. Het mannetje was vanaf het begin een 'trage' eter die lang naar zijn prooi keek voor hij begon te eten. Het vrouwtje hapt altijd snel toe. Om de voeding van het mannetje te controleren stop ik hem in een grote doos waarin de dode ratten op een verwarmingsmatje liggen omdat hij dan vlotter eet. De staarten van de ratten steken door openingen naar buiten zodat ik kan zien hoever hij is gevorderd. Meestal begin ik hiermee om twee uur 's middags. Wat er dan 's avonds over is krijgt het vrouwtje er meestal bij en anders houd ik hem langer in de doos.

De dode ratten (en soms een dood konijn) heb ik het vrouwtje vanaf de leeftijd van 100 weken (een kleine twee jaar) altijd uit de hand gevoerd. Het werd snel duidelijk dat zij degene die haar voerde goed kende. Toen zij nog in de takken zat volgde zij mij met haar kop als zij honger had en ik langs de takken liep. Zij deed dit niet wanneer mijn vrouw of een ander haar passeerde. Sinds zij in het terrarium zit mag zij door het huis kruipen wanneer zij er uit wil. Als het mannetje er uit wil gaat hij in de takken aan het plafond. Wanneer het vrouwtje hongerig is komt zij mij in de zithoek opzoeken en nooit mijn vrouw die op de andere bank zit. Zij kruipt dan over de leuning van de bank (zie foto) en passeert mij vervolgens op een afstand van zo'n 25 cm. Meestal leg ik dan even een hand op haar om haar te laten merken dat ik haar heb gezien. Vervolgens kruipt zij omhoog om op de planken die in de zithoek aan de muur zitten te kruipen. Ik interpreteer dit klimgedrag in mijn nabijheid ook als een signaal aan mij, omdat ik haar altijd 'in de hoogte' voer: eerst zat zij in de takken en naderhand zette ik haar op het 'platform' van een huishoud trap. Zij mag niet op de planken boven de zitbank klimmen omdat zij daar de spullen afduwt. In die fase pak ik haar op en zet haar elders in huis op de vloer.

Dikwijls herhaalt zij dit gebeuren. Ten slotte heeft zij genoeg rondgekropen en kruipt ergens onder een stoel of, nu zij lang en sterk genoeg is, weer terug in het 80 cm boven de vloer staande en nog voor haar open staande terrarium.

Dit kruipatroun inclusief het klimmen op de bank en het voor haar verboden omhoog klimmen bestaat al jaren en zij is er aan gewend dat ik haar iedere keer weer in de gang zet wanneer zij de planken op wil. Zij protesteert dan wel iets, maar haar protest maakt geen serieuze indruk. Daarom vermoed ik dat het een spontaan aangeleerde variant is van haar jachtrepertoire, zodat zij mij kan "vertellen" dat ik aan haar komende voeding moet denken. Ik noem dit haar "vergeet-mij-niet signaal".

Wanneer zij héél hongerig is komt er nog een fascinerend gedragsaspect bij. Nadat zij boven op de zitbank is gekropen kijkt zij mij dan van een afstand van zo'n 50 cm een minuut of 10 strak aan. Dit gebeurde voor het eerst nadat ik haar een maaltijd van voor haar normale omvang had gegeven waar zij niet genoeg aan bleek te hebben (alle prooien werden fel geslagen). Zes dagen later wilde zij rondkruipen en kroop niet alleen over de bank maar bovendien ook nog op mijn knieën en keek mij lang strak aan. Dit bleef maar duren en ten slotte riep ik naar mijn vrouw, die elders in huis was, de camera te pakken en hier een foto van te maken. Wel werd het vrouwtje erdoor afgeleid en keek naar de camera (zie foto). Recent overkwam dit strak lang aankijken mij weer, hoewel zij toen niet op mijn benen kroop. Beide keren interpreteerde ik dit gedrag als een signaal voor enorme honger. Ik legde dan prompt veel voedsel te ontdoeien zodat ik haar de volgende of daarop volgende dag een stevig maal kon voeren. Uit haar eetgedrag bleek beide keren dat zij inderdaad erg hongerig was. Haar eerste prooislag was steeds ongemeen vlug en fel en weinig gericht (zomaar ergens op het lijf van de prooi), waardoor ook mijn gehandschoende hand mee werd geslagen. Alle volgende maaltijden legde ik dan ook een grotere hoeveelheid voedsel klaar. Naderhand bleek uit de groeicurve dat zij beide keren in een groeispuurt zat waarvan de eerste als voorbereiding op de voortplanting werd ingezet (en de tweede misschien ook wel, maar dat weet ik nog niet zeker omdat deze groei nog bezig was op het moment dat ik dit artikel schreef).

HET VOERRITUEEL

Het voeren gebeurt, al jaren, op een standaard manier en tijd om het vrouwtje te leren dat dit voor haar de enige situatie is waarin zij prooi kan en mag slaan. NB. Mocht zij zo groot worden dat ik haar niet meer makkelijk kan dragen (ik verwacht dit voor haar niet, maar je kan niet weten) dan stop ik met het uit de hand voeren. Toen ik nog levende prooi voerde zag ik dat de muis of rat meestal al *binnen seconden* na de slag blauw en bewusteloos was. Ik denk dat de bloedvoorziening van hersenen en ledematen meteen wordt gestopt. Wanneer een forse reuzenslang zich met een prooislag om je zou wikkelen krijg je daardoor niet meer de kans om dat te overleven. Eventuele helpers moeten je binnen vier minuten bevrijden om blijvende hersenbeschadiging of erger te voorkomen, nog afgezien van de zware huidverwondingen. Ik denk dat ze dat niet lukt want zulke dieren zijn heel sterk. Tussen acht en negen uur 's avonds stop ik haar in een doos en weeg ik haar voor ik haar boven op een 1,3 m hoge keukentrap neerleg (zie foto) die ik tevoren midden in onze huiskamer op een plastic zeil heb gezet. Zo kan ik haar op handhoogte voeren. Sinds zij het, gewicht van 10 kg heeft bereikt zet ik als voorzorgsmaatregel een beschermkap voor mijn gezicht op omdat een trekbeet van haar nu flinke scheuren in de huid kan geven. Mijn vrouw is er altijd bij om in te grijpen. Dat is nog nooit nodig geweest. Eventuele toeschouwers zitten op twee meter afstand op de zitbank. Vervolgens trek ik een paar zware leren fietswanten aan waarmee ik haar telkens één dode prooi met de kop naar voren aanreik. Die houd ik meestal eerst een centimeter of 20 onder haar kop om haar het geursignaal te geven. Zodra zij dat merkt richt zij zich en komt heel langzaam op de prooi af, die zij vaak eerst rustig betongelt. Gedurende de eerste helft van de maaltijdsessie slaat zij mij die dan binnen enkele seconden fel uit de hand, waarbij je soms haar tanden over het leer van de handschoen hoort glijden. Nu en dan pakt zij met de prooi ook de handschoen mee (zie foto). Zij heeft nooit alléén de handschoen gepakt. Wanneer zij ook de handschoen slaat geef ik mee en trek erna mijn hand er voorzichtig uit. Soms ben ik bang dat zij ook de handschoen mee naar binnen zal werken, maar dat gebeurt niet. Zodra zij de prooi gaat verzwelgen laat zij de handschoen op de grond vallen.

Hoewel ik haar nu al meer dan zeven jaar op deze manier voer, is en blijft het moment dat zij fel toeslaat onvoorspelbaar en roept het zowel bij mij als bij de toeschouwers daardoor altijd een schrikreactie op. Je weet dat het snel komt, maar het gebeurt altijd op een onvoorspelbaar ogenblik en zo plotseling en fel - zolang zij niet verzadigd raakt - dat je blijft schrikken.

"BIDDEN VOOR HET ETEN"

Het vrouwtje wurgt haar dode prooi niet maar laat die rustig tussen haar kaken omlaag hangen (het mannetje eet altijd in het donker, dus weet ik daar weinig van) (zie foto). Bij de eerste prooi van de maaltijd wacht zij altijd een flinke tijd voor zij die gaat verslinden (Tabel 1). Dit gedrag intrigeerde mij en ik ging er daarom toe over om alle details van haar eten te noteren (vanaf haar leeftijd van 193 weken, zij was toen dus bijna vier jaar oud). Dit wachten kan lang duren, zelfs als zij heel hongerig is (na de twee genoemde bedelpartijen wachtte zij respectievelijk 32 en 5 minuten voor zij begon te eten, hoewel zij in beide gevallen die eerste prooi heel fel en slecht gericht had geslagen).

Bij de er op volgende prooien van dezelfde maaltijd komt wachten weinig of niet voor.

Dit aspect van het eetgedrag van reuzenslangen op dode en niet omslingerde prooi is maar één keer beschreven. POPE (1961, blz. 94) vermeldt dat zijn Sylvia (een *Python molurus*) bij de eerste dode prooi lang wachtte met het verzwelgen ervan. Hij dacht dat de python zich eerst op moest warmen. Ik vermoed dat zij op de productie van speeksel moet wachten, omdat zij alle volgende prooien meestal direct na het grijpen verzwelgt. Van opwarmen is geen sprake omdat er geen kronkel om de rat ligt en zij ook verder geen tekenen van extra spierspanning vertoont. Als zij tussentijds eens een prooi loslaat dan is die nog droog, terwijl bij het verzwelgen ervan duidelijk een overvloedige afscheiding van speeksel optreedt. Die is goed te zien wanneer je haar met een zaklantaarn in de bek schijnt (wat haar koud laat). Bovendien hangt dit patroon, zoals gezegd, niet van haar honger af. Ook wanneer zij heel erg hongerig is en heel fel slaat kan het erna lang duren voor zij gaat eten.

Zodra zij haar prooi eenmaal beet heeft, ook al hangt die uit haar bek, heeft zij nergens anders oog voor en kan men haar rustig benaderen om te kijken wat zij doet. Zij viel in die fase eens op de grond omdat zij zich met de staart niet goed vast hield, maar zij trok zich zelfs van de val van een hoogte van meer dan een meter niets aan -terwijl zij toen bijna 10 kg woog- en ging rustig door met het vasthouden en, even later, verzwelgen van de rat. FOEKEMA (1973, blz. 142) vertelt iets dergelijks : het dier is zo op de prooi geconcentreerd dat je het kluwen slangmet-prooi rustig op kunt pakken om het ergens anders neer te leggen.

Toen zij haar prooi op had zette ik haar eerst weer boven op de trap voor ik verder ging met voeren. Daarbij had ik er zoals altijd wel goed op gelet dat ik de ratten alléén met de handschoen had gepakt om niet zelf naar rat te ruiken. Voor elke volgende prooi blijft het ritueel hetzelfde: kap op, handschoenen aan en de prooi met de kop naar voren aanbieden. Wanneer zij bijna genoeg heeft gegeten worden haar uitslagen minder fel, maar soms volgt toch weer een felle reactie nadat zij eerst de indruk maakte wel genoeg te hebben gegeten. Ik vermoed dat de soms bij een volgende prooi optredende wachttijd (Tabel 1) wordt veroorzaakt doordat zij beweging heeft gevoeld. Dat kan het geval zijn wanneer zij de handschoen meeslaat en mijn hand vertraagd meegeeft zodat zij een weerstand voelt. Bovendien haal ik dan mijn hand er voorzichtig uit, waardoor de prooi soms beweegt. Maar zij wurgt die prooi dan niet. Alleen wanneer ik de prooi met opzet flink beweeg nadat zij die heeft geslagen slaat zij er een kronkel om en wurgt voor zij gaat eten.

Hoewel het slaan van de prooi meestal gebeurt vanaf een afstand van nul tot twee á drie centimeter, is zij wel degelijk in staat grotere afstanden te overbruggen. Toen zij 6,5 jaar oud was en een lengte had van 235 cm gaf ik haar voor de variatie een dood konijn (zij had al eerder konijn gegeten). Ik dacht dat zij er niet veel belangstelling voor had en wisselde van plaats om het konijn elders opnieuw aan te bieden. Maar ik kwam met lege handen aan. Terwijl ik rondliep had zij het konijn heel precies en razendsnel over een afstand van een halve meter uit mijn handen geplukt en zelfs de handschoen niet aangeraakt. Ook had geen van de anderen die erbij waren het gezien, zo snel was het gebeurd.

De felle slag op een prooi is niet met het blote oog te volgen. In een flits zit de dode rat die eerst in de handschoen zat in de bek van de slang (en in de kronkels wanneer zij wurgt). Pas wanneer zij bijna is verzadigd zijn de opeenvolgende fasen van het openen van de bek, het sluiten om de kop van de prooi en het terugtrekken van de kop van de boa met de prooi in de bek duidelijk te zien.

"IK BEN VERZADIGD, DANK JE"

Als zij verzadigd is maakt zij dat duidelijk door de volgende prooi te weigeren. Wanneer ik nog één rat over heb, blijf ik soms aandringen, hoewel ik wat ik over heb weer invries en ik haar die rat de volgende keer als eerste aanreik. Wanneer ik maar lang genoeg aandrang "vervaardigt" zij zich soms de eerst geweigerde prooi langzaam beet te pakken. Een enkele keer begint zij zelfs even "met lange tanden" te eten zonder de prooi verder vast te houden, en dan laat zij de rat op de grond vallen zonder er naar om te kijken.

De keren dat dit gebeurde barstte iedereen die erbij was in lachen uit omdat haar boodschap niet alleen onverwacht maar ook heel duidelijk was: "Aardig dat je me nog wat geeft, maar geloof me nu maar: ik heb echt meer dan genoeg gehad".

Het mannetje is veel minder communicatief maar dit zal wel komen doordat ik hem niet uit de hand kan voeren omdat hij zo heel lang wacht voor hij toeslaat. Pak ik hem vast om hem bijvoorbeeld op de takken te zetten wanneer hij wil wandelen, dan laat hij zich altijd met moeite losmaken en blijft een minuut of tien wat zenuwachtig. Daarna blijft hij echter bij je op schoot of om je arm of om een leuning van de stoel gekronkeld zitten. Het vrouwtje laat zich daarentegen altijd zonder enig probleem oppakken en blijft ook dan heel rustig. Maar zij blijft niet bij je zitten en zoekt een eigen plek op. Dit verschil in gedrag is al die jaren heel uitgesproken aanwezig geweest.

Wanneer alles op is aai ik het vrouwtje even stevig over de kop (nu zonder handschoenen) en zet haar dan met trap en al voor de deur van het terrarium. Zij kruipt er uit zichzelf in terug.

Wanneer zij hongerig blijft is dat ook duidelijk te zien. Zij blijft dan tot en met de laatste prooi fel slaan.

Bovendien heeft zij er dan na afloop geen zin in zelf weer in het terrarium terug te kruipen en blijft wachten of er toch wat komt. Wanneer dat uitblijft kruipt zij er ten slotte toch in. Maar in zo'n situatie zorg ik er wel voor dat zij binnen enkele dagen wordt bijgevoerd.

Het leven met een boa is leven met een heel langzaam dier (het enige snelle is de honger- of afweerslag). Zo langzaam dat wij er niet op in zijn gesteld. Ook daarom is het belangrijk dat je alles noteert wat je opvalt zodat je na kan gaan wat er is gebeurd. Zelfs de voortbeweging is zo langzaam dat die niet automatisch je aandacht trekt. Wanneer wij gasten hebben (die altijd weten dat ik boa's in huis houd) terwijl het mannetje in de takken aan het (lage) plafond zit dan zien zij die boa niet, ook niet wanneer hij heen en weer kruipt.

CONCLUSIE

Het is mij duidelijk geworden dat "zelfs een boa" haar verzorger zo goed leert kennen dat de slang je wat kan "zeggen", op voorwaarde dat je bereid bent lang en goed naar het dier te kijken en alles consequent te noteren, het altijd zelf op dezelfde standaard manier uit de hand te voeren (NIET doen wanneer het gevaarlijk grote slangen betreft), het door het terrarium of de kamer rond te laten kruipen wanneer het dat wil en de signalen die het dier je geeft te leren, op te merken, te interpreteren, er op te reageren en te kijken of je reactie inderdaad de goede was.

LITERATUUR

- DURRELL, G., 1954. Three singles to Adventure. Penguin books 1964, Reprinted 1965. Harmondsworth, Middlesex, England.
- FOEKEMA, G.M.M., 1973. Ontwikkeling en voortplanting van *Boa constrictor* LINNAEUS in een huiskamerterrarium. *Lacerta* 31: 131-143.
- FOGEL, D., 1997. Captive husbandry and propagation of the *Boa constrictors* and related boas. Krieger Publishing Company, Malabar, Florida.
- PÉNZES, B., 1962. Erfolgreiche Boa-Zucht. *Aquarien (und Terrarien* 9 (3): 96-97.
- POPE, C.D., 1961. The Giant Snakes. Alfred A. Knopf. New York, New York, U.S.A.

VERVEEN, A.A., 1965. A Dutch boy born in Indonesia. Pp. 338-353 in: C. L. Anderson, J.R. Anderson & Y Ohkura, Eds. No longer silent. World-wide memories of the children of World War II. Pictorial Histories Publishing Co., Inc., Missoula, Montana, U.S.A.

VERVEEN, A.A., & M. KOOIJ, m.m.v. J. Colijn, H.H. van der Mey en W.P. Walen, 1968. Stomatitis ulcerosa bij twee worgslangen. *Lacerta* 26 (7): 55-57.

KEEPING A PAIR OF *Boa constrictor* AS PETS:

1. HOUSING, FEEDING AND COMMUNICATION

The author bought in 1991 a second-generation captivity-born pair of *Boa constrictor* probably of the Suriname variety, age 16 weeks, to keep as pets. The animals were handled at least once daily by a short-duration touch. They are quite dependable. Each one bit only once during their 9-year stay in our house and upon serious provocation only. The bites were not serious and healed well.

They were at first kept in terraria of increasing size. From the age of 16 months on they lived on hawthorn branches suspended from the ceiling of our living room. Hiding places and a water bath were suspended in addition. When they were 3.5 years the female started to climb out of the branches at that time and preferred to stay on the bottom. I then placed both into a larger terrarium. In case they wanted to crawl about the female was allowed to use our house, while the male, who likes high places, was put in the hawthorn branches. Because I fed her by hand from the age of about two years onward she learned to know me quite well. When she was hungry she followed me with her head when I passed her. She did not show this behaviour when other people walked about. When she crawls through our house she will always end up on the back of the lounge suite on which I am sitting and never on the one my wife sits on. She then crawls along me at a distance of about 0.25 m. I interpreted this behaviour as hunting, but with the addition of a "do-not-forget-me" signal addressed to me.

When she is very hungry she "begs for food" by staring at my face for a period of about 10 minutes from this position. She may even move onto my knees when she does this (see picture, taken at the end of such a period when she became distracted by the camera). I responded to this kind of signal by thawing out an extra meal for the following evening or the next one, at which she in both cases appeared to be quite hungry indeed. I plan to stop handfeeding her when she is too heavy to carry her with ease. I saw that living prey becomes cyanotic and loses consciousness within seconds after the strike. A successful feeding strike at you will, therefore, be fatal since the snake will be too strong for your assistants to be able to free you within the four minutes left to you to survive without a lasting brain damage or worse (not counting the rents).

The male has been a fickle eater from the very beginning: he waits a long time before he strikes at prey. The female is an eager eater. When I started to feed them dead prey (mostly rats) I always put the male with his dead prey on a 12 W heater mat in a box (also to be able to record the amount he eats). I fed the female by hand to satiation ever since, with the use of a standard ritual to obtain a standard situation in which she is allowed to strike. Between 8 and 9 p.m. she is weighed at first. I then place her on the wooden platform of a stepladder, that I put in our sitting room. The platform lies 1.3 m above the floor. I use a pair of heavy leather mitten to offer her prey. After she reached a weight of about 10 kg I used a mask of clear plastic in addition to protect my face. The female does not constrict her prey anymore, unless I move it about after her strike. At each feeding session the female exhibited an initial waiting time (IWT) for her very first prey, keeping the rat or rabbit suspended between her jaws (Table 1). IWT varies between 4 (minimum) and 60 minutes. We joke that "she prays before her meal". Subsequent prey is usually swallowed immediately after the strike, unless it has been moved during or after her catch. In such a case she waited again and for a duration of several minutes, without constriction. Perhaps to be sure it is a dead one indeed. Such a movement during the strike may occur when she takes the mitten in stride. I have not always been able to follow her strike with my hand and she, hence, must have felt a resistance in those cases.

I subsequently had to take my hand out of the mitten, which I do with care but which she will have sensed too. She did never put her prey into a sling in those cases, however. That occurred only when I intentionally shook the prey vigorously after her strike. She probably needs the IWT to wait for the activation of her salivary glands. When prey is taken from her during the waiting period its head is dry, in contrast with the copious salivation that occurs during swallowing. This is clearly visible when ones shines light into her mouth, which she does not mind.

I always tried to feed her to satiation. Satiation is announced by the slowing of her strike of which the phases become visible (opening of the jaws, not very

wide, then the strike and followed by retraction of the neck). She declines further prey when she is truly satiated. When I insist she may finally "graciously" accept it, makes a few token swallow movements whereupon she drops the rat to the floor. Such a moment is quite funny because it is so unexpectedly communicative.

I became, hence, convinced that "even a boa" not only learns to know her keeper but is even able to "tell" him some things, provided one takes the time to study the animal closely and to note everything down, to feed it always by hand (NOT to be done with big snakes), to let it crawl about when it wants to and to learn as well as to respond to its signals.

Tabel 1. IWT: Initiële Wachtijd / Initial Waiting Time

Wachtijd en volgnummer van de gegeten prooi, 31 voedingen uit totaal 33, vrouwtje Boa constrictor, leeftijd: week 193 tot en met 411

Prey sequence number and waiting times for swallowed prey, 31 meals out of 33, female Boa constrictor, age: week 193 through 411

Volgnummer prooi per maaltijd Prey succession number per meal	1	2	3	4	5	6	7
Totaal aantal prooien per volgnummer Number of prey eaten, all meals	31	22	19	11	8	6	5
Aantal prooien waarvoor haar wachtijd groter dan 0 minuten is Number of swallowed prey with waiting time > 0 minutes	31	2	1	0	0	0	0
Percentage prooien met wachtijd groter dan 0 minuten Percentage of prey with waiting times > 0 minutes	100	9	5	0	0	0	0
Minimale wachtijd (minuten) Minimal waiting time (minutes)	4	3	6	0	0	0	0
Maximale wachtijd (minuten) Maximal waiting time (minutes)	60	8	6	0	0	0	0
Gemiddelde wachtijd (minuten) Average waiting time (minutes)	18.5	5.5	6	0	0	0	0
Variatie (standard deviatie) Standard deviation	10.8	-	-	-	-	-	-

Dit artikel mag voor andere doelen worden gebruikt,
mits de bron wordt genoemd:

A.A. Verveen, 2001. Ervaringen met een paartje *Boa constrictor* als huisdier.
1: Huisvesting; voeren en communicatie
Lacerta 59 (3): 126-135.

Met behulp van een karakterherkenningsprogramma gedigitaliseerd.
De layout, paginering en spelling kunnen verschillen van het origineel.
De inhoud is dezelfde en mag niet worden veranderd.
Zie onderstaande handtekening.

You are free to use this paper or parts of it for other purposes
under the condition that you mention the source:

A.A. Verveen, 2001. Ervaringen met een paartje *Boa constrictor* als huisdier.
1: Huisvesting; voeren en communicatie
Lacerta 59 (3): 126-135.
(Keeping a pair of *Boa constrictor* as pets:
1. Housing, feeding, and communication).

Reproduced by A.A. Verveen with an optical character recognition programme.
Layout and spelling may, therefore, show slight differences.
The contents are, however, equal to the original and may not be changed.
See my signature above.